

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Věra Mlnářiková

Vývoj, současný stav a perspektivy Knihovny města Plzně

Bakalářská práce

Praha 2008-05-12

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Milena Černá

Oponent bakalářské práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

[Zadání Bc. práce]

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 12. dubna 2008

.....
podpis studenta

Identifikační záznam:

MLNÁŘÍKOVÁ, Věra. *Vývoj, současný stav a perspektivy Knihovny města Plzně [The present state, emergence and perspective of town library in Pilsen]*. Praha, 2008. 47 s., 4 s. příl. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Milena Černá.

Abstrakt:

Cílem práce je zmapování vývoje, současného stavu a perspektiv Knihovny města Plzně (www.kmp.plzen-city.cz) zejména z hlediska jejích proměn v historii a vývoje nabízených služeb.

V úvodní kapitole jsou popsáni předchůdci knihovny, kterými byli především občanská sdružení a spolkové knihovny, a jejich kulturní význam pro tehdejší společnost.

Stěžejní kapitoly popisují vznik knihovny a její postupný rozvoj s vymezením přelomových situací, mezi které patřila např. doba okupace během 2. světové války, opakovaná a mnohdy nucená stěhování knihovny, přidružování významných oddělení a poboček, změna statusu knihovny či zavedení nových služeb a nového automatizovaného knihovnického systému. Dále se práce zabývá nejvýznamnějšími pobočkami knihovny, jejími odlišnostmi v současnosti od jiných knihoven, např. bibliobusu, a občanskými sdruženími působící při ní. Jsou zde i nastíněny problémy, které ji v dnešní době provází.

V závěru jsou popsány možné perspektivy knihovny a směry, kterými by se mohla ubírat.

Klíčová slova:

Plzeň, plzeňská knihovna, historický vývoj, služby, veřejné knihovnictví, bibliobusy, západní Čechy

Předmluva.....	ii
<u>1. Předchůdci Knihovny města Plzně.....</u>	<u>iv</u>
<u>2. Vznik a počáteční vývoj knihovny.....</u>	<u>vii</u>
2.1. Počátky knihovny.....	vii
2.2. Čítárna města Plzně.....	xi
<u>3. Knihovna od roku 1919 do konce 50. let 20. století</u>	
<u> xiii</u>	
3.1. Období od 1. republiky až do konce 50. let 20. století.....	xiii
3.2. Husova dětská knihovna v Plzni.....	xix
<u>4. Knihovna v 2. polovině 20. století.....</u>	<u>xx</u>
4.1. Knihovna v 2. polovině 20. století.....	xx
4.2. Bibliobusy.....	xxiv
<u>5. Současný stav Knihovny města Plzně.....</u>	<u>xxvi</u>
5.1. Knihovna dnes.....	xxvi
5.2. Občanská sdružení při KmP a její kulturní činnost.....	xxx
5.3. Významná oddělení a pobočky KmP.....	xxxiii
<u>6. Perspektivy Knihovny města Plzně.....</u>	<u>xxxvii</u>
Informační zdroje:.....	xxxix
Seznam příloh:.....	I
Přílohy:.....	II

Předmluva

Město Plzeň a jeho okolí je známé svou literární historií. Může se pochlubit hned několika primariáty ve své historii. Dle některých zde byla vznikla první tištěná kniha na našem území - Kronika Trojanská. I když se o přesné dataci tisku tohoto díla vedou spory, po určitá desetiletí zajistila Plzeň 1. místo v žebříčku tiskařských měst. Další prvenství si drží díky České čtenářské společnosti, která byla první výhradně českou, úředně povolenou čtenářskou společností v Čechách. Bylo by neuvěřitelné, aby město s takto významnou literární historií nemělo ve svém jádru knihovnu, která by byla bohatá a hrdá na svou minulost.

Záměrem této bakalářské práce je přiblížit historii Knihovny města Plzně, její současný stav a nastínit její možnou budoucnost.

V první části se ke slovu dostávají činitelé, kteří přinášeli literární kulturu obyvatelům před založením knihovny. Jedná se především o krátké seznámení se dvěma nejvýznamnějšími čtenářskými spolky. Po jejich představení, následuje krátká charakteristika se stručným popisem historického vývoje nejvýznamnějších spolkových knihoven a spolků, které je založily.

Druhá kapitola popisuje založení knihovny a její vývoj do První republiky. Ke slovu se zde dostává i první knihovní řád. Historie knihovny je popisována především chronologicky. Jako hlavní opěrné body v určování jednotlivých etap jejího vývoje slouží její ředitelé. Jednalo se vždy o kulturně velice významné a výrazné osobnosti Plzeňska. V druhé kapitole je navíc představena i Čítárna města Plzně, jelikož se po určitém čase své existence stala součástí knihovny.

Provedením zákona ze dne 22. července 1919 o veřejných knihovnách se plzeňské knihovnictví dočkalo výrazných změn. Tento vývoj je podchycen ve třetí kapitole, do které zasahuje i období 2. světové války a osvobození Plzně. Doba okupace výrazně ovlivnila chod knihovny a stala se neodmyslitelnou součástí její historie. V této části je dále krátce představena Husova dětská knihovna v Plzni, která byla posléze přidružena ke Knihovně města Plzně.

Ve čtvrté kapitole je popsán důsledek uplatnění zákona o knihovnách. Zároveň je zde podchycen vliv tehdejší politické situace na knihovnu všeobecně. Toto období bylo značně ovlivněno i stěhováním knihovny, které mnohdy přineslo

nejednu komplikaci. Zajímavostí této doby byly i bibliobusy, kterým je věnována samostatná podkapitola.

V předposlední kapitole je zahrnuta stručná charakteristika knihovny a výrazné změny, které ji v nedávné době potkaly. Jako současnost knihovny je chápáno období od roku 2000 do dnes. Představují se zde i spolky, které KmP zaštituje a bibliobus spolu s významnými odděleními a pobočkami.

Závěrečná kapitola se snaží vylíčit možné směry vývoje Knihovny města Plzně.

Součástí bakalářské práce je příloha s fotografiemi interiérů a exteriérů KmP, Obvodní knihovny Lochotín, Hudební a internetové knihovny, bibliobusu a fotokopie zřizovací listiny.

Toto téma jsem si vybrala, jelikož s Knihovnou města Plzně jsem v minulosti přicházela poměrně často do styku. Využívala jsem služeb její studovny a jejího knihovního fondu. Na střední škole nás v 1. ročníku vyučovala PhDr. Dagmar Svatková, která mě posléze motivovala vybrat si jako místo své praxe na střední škole právě tuto knihovnu. Po čase jsem ji opětovně navštívila jako praktikant, ale tentokrát již v rámci praxe vysokoškolské, během které jsem měla možnost čerpat informace i ze vnitř knihovny.

Podklady byly čerpány z historických materiálů uložených v Archivu města Plzně, publikací vydaných o Knihovně města Plzně, dokumentů dostupných v prostředí sítě internet a výročních zpráv. Veškeré informační zdroje jsou citovány v souladu s ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2.

Ráda bych poděkovala PhDr. Dagmar Svatkové, ředitelce Knihovny města Plzně, za přínosné konzultace a umožnění pozorování chodu knihovny i ze vnitř. Mé poděkování patří i všem zaměstnancům této instituce, za poskytnutí značných informací a zodpovězení veškerých mých dotazů a především PhDr. Mileně Černé za vedení bakalářské práce.

1. Předchůdci Knihovny města Plzně

Plzeň může být náležitě hrdá, neboť právě v ní vznikla první výhradně česká, úředně povolená čtenářská společnost v Čechách, Česká čtenářská společnost, která dokázala na našem území působit úctyhodných 127 let od svého založení v roce 1818 v Radnicích na Plzeňsku. Jejím zakladatelem byl Antonín Jaroslav Puchmajer. V období jeho působení v čele spolku byli jeho častými hosty např.: Vojtěch a Jan Nejedlý, Josef Dobrovský a prof. Vojtěch Sedláček spolu s dalšími představiteli tehdejšího kulturního a vědeckého života. Společnost byla po vydání spolkového zákona nucena změnit svůj název, do něhož z úcty promítla i jméno svého zakladatele. Nový oficiální název zněl „Čtenářský spolek Puchmír.“ Při této společnosti působila i knihovna, která měla od roku 1870 punc veřejné knihovny.

„Česká čtenářská privilegovaná společnost ve Spáleném Poříčí“ vznikla dle vzoru České čtenářské společnosti a centrem jejího zájmu se stala knihovna. Svou dobou fungování a významem se však nemůže rovnat první zmiňované společnosti. Za zmínku stojí, že po určitý čas od roku 1821 věnovala každý rok 35 zlatých na podporu českých spisovatelů na základě žádosti Václava Pěšiny z Bučina na Moravě. Bohužel tento její akt vydržel pouze krátký čas. Od roku 1823 již jen živořila. Zprávy o její činnosti začínají mizet po roce 1827 a po dvacetileté existenci v roce 1840 zaniká. Bylo to způsobeno především nedostatkem členů a finanční podpory.

V druhé polovině devatenáctého století začínají na Plzeňsku působit knihovny spolkové. Své pobočky na celém území západních Čech rozesela Slovanská lípa, která vznikla na konci první poloviny 19. století v Praze na Štúrův podnět. Její založení mělo ochrannou funkci proti reakčním tendencím tehdejší vlády. Ústředím všech poboček na Plzeňsku se stala Slovanská lípa v Plzni. Její aktivity se dělily do tří okruhů: průmysl, pro zábavu a pro politiku. Finance pro rozvoj a fungování knihovny se získávaly především z ochotnického divadla, které spadalo do sekce pro zábavu. V Plzni se spolek značně politicky angažoval. Byl prodemokraticky orientován. Jeho politika se však stala pro Bachův absolutismus nepřijatelná a jeho činnost byla následně zakázána. Členové Slovanské lípy se však svého sdružení nechtěli vzdát a raději se oprostili od veškerých politických aktivit.

Slovanská lípa se stala spolkem, který měl již jen jediný cíl: čtení časopisů a budování knihovny.

V únoru 1883 vznikl, jako spolek čistě nepolitický, Všeobecně vzdělávací čtenářská beseda ve Starém Plzenci. V průběhu jejího fungování se postupem času mění i její charakter. Začíná odklon od stanov uvedených v zakládací listině, dle kterých by se do knihovny v žádném případě neměly dostat tituly jako: Parlamentarismus, Osmihodinový den pracovní, Dějiny Socialismu atd. Tendence těchto změn je zdokumentována především v záznamech o nákupech nových knih. V důsledku tohoto vývoje se mění i třídní složení jejích členů ve prospěch dělnictva. Knihovna této besedy od samého počátku plnila funkci veřejné knihovny. Beseda pořádala o nedělích tzv. čtenářskou hodinu na níž měli přístup i nečlenové. Náplní těchto akcí bylo předčítání knih, novin a následné diskuze o přečteném.

Spolek Radbuza, který vznikl v lednu 1873, byl dalším významným činitelem na kulturním poli Plzeňska. V druhém roce své existence započal se zakládáním knihoven v okolí Plzně. Do vytypovaných obcí, kde měl v úmyslu založit léčebnu duše, propůjčil na určité časové období několik spisů. Ty po jejich přečtení putovaly zpět na ústředí spolku Radbuza a byly předány jiné obci. Obci, ze které byly spisy vráceny, byl poskytnut soubor jiných knih. Bylo docíleno toho, že i malý knihovní fond dokázal uspokojit poptávku na poměrně velkém území. Pokud se obyvatelé obce rozhodli založit si vlastní veřejnou či spolkovou knihovnu, byly všechny zapůjčené knihy vráceny zpět spolku Radbuza. Do svého počátku však takovým odvážlivcům byla věnována finanční částka na vybudování základního knihovního fondu v nově budované knihovně. Za dobu své působnosti se podařilo spolku Radbuza založit úctyhodných 86 knihoven.

Vzdělávací spolek Jarost, založen roku 1891, se po dvou letech své existence změnil v Ústřední občansko-vzdělávací spolek pro západní Čechy, který se stal centrem ostatních spolků obdobného typu. Jeho knihovní fond byl na svou dobu velice bohatý. Spolek umožňoval zapůjčování svazků ze své knihovny i ostatním sdružením. Jelikož však byla vysoká poptávka, musel přistoupit k určitým omezením. Půjčováno vždy bylo nejvýš 10 svazků na dobu 3 měsíců. Pokud si chtěl nějaký spolek ponechat zapůjčená díla déle, musel požádat o prodloužení lhůty. Ústřední občansko-vzdělávací spolek pro západní Čechy se snažil i o vybudování jakéhosi centrálního katalogu. Požadoval po všech přidružených spolcích sepsání

katalogu jejich knihovny a jeho následné předání spolku Jarost. Důvodem bylo především zamezení půjčování svazků, kterými by spolek sám disponoval a i přesto by jej od ústředí požadoval k zapůjčení.

Dalšími významnými knihovnami byly knihovny školní. Za zmínku stojí především knihovna při škole v Rokycanech, která byla založena panem učitelem Václavem Pábem roku 1840 a které se podařilo dokonce získat úřední povolení a osvědčení pro svojí činnost.

2. Vznik a počáteční vývoj knihovny

2.1. Počátky knihovny

Do dnešního dne se vedou spory o dataci tisku Kroniky Trojánské a stejně tak se vedou spory o dataci vzniku Knihovny města Plzně (dále jen KmP). Často je hovořeno o letech páně 1874. Z tohoto roku pochází usnesení městské rady Královského města Plzně o založení veřejné knihovny. Samotné zřízení knihovny bylo však realizováno až v roce 1876 na popud pana profesora Cimrhanzla, některých profesorů reálného gymnázia a dalších veřejných činitelů. 25. ledna bylo ustanoveno kuratorium, aby vypracovalo dokumenty potřebné k založení knihovny.

26. srpna 1876 byla kuratoriem předloženo ke schválení radě Královského města Plzně Listina zřizovací, Řád knihovní a Provolání k obecnstvu, které bylo zveřejněno 3. srpna v Plzeňských listech.

Knihovní řád měl původně pouze 8 bodů, které obsahovaly následující:

- 1) Knihovnu mohl využívat každý obyvatel Plzně.
- 2) Minimální čtvrtletní poplatek byl 20 krejcarů. Tento finanční obnos musel zájemce složit na policejním úřadě, kde následně obdržel knihovní lístek, do něhož byly zaznamenávány vypůjčené knihy.
- 3) Při první výpůjčce bylo povinností čtenáře zanechat u knihovníka finanční zálohu, která by byla minimálně rovna ceně půjčované knihy. Tento obnos mohl být při nevrácení využit na zakoupení nové knihy a přeplatek byl následně vrácen čtenáři. Pokud měla být půjčena kniha, která měla vyšší hodnotu, než-li složená záloha, musel uživatel zálohu navýšit.
- 4) Knihy byly půjčovány nejdéle na dobu 4 týdnů. Jestliže někoho kniha velmi zaujala a chtěl si ji ponechat déle, musel požádat kuratorium, které jeho žádosti mohlo vyhovět. Za předpokladu, že o knihu nikdo nežádal, mohla být lhůta půjčení prodloužena o 4 týdny, objevil-li se jeden zájemce poté o 2 týdny. Zadálo-li žádost o její půjčení více čtenářů, prodloužení výpůjční lhůty mohlo být nanejvýše jednotýdenní.

5) Půjčovalo se každou neděli od 10 do 12 hodin.

6) Každý ručil za vypůjčenou knihu svou zárukou a byl povinen s ní opatrně zacházet, protože knihovník se následně po vrácení přesvědčil o jejím stavu.

7) Knihovník vedl seznam knih, výpůjček, čtenářů a jejich záloh vždy pečlivě.

8) Knihy, které měli zvláštní historickou hodnotu, nebyly domů půjčovány, ale mohlo se do nich nahlížet pouze pod dohledem knihovníka, nebo se svolením kuratoria.

Prvním ředitelem knihovny se stal profesor Cimrhanzl. V době jeho vedení byla knihovna umístěna v budově reálného gymnázia, kde obývala několik skříní.

Profesor Cimrhanzl vedl knihovnu úspěšně až do své smrti v roce 1899. Za jeho působení se knihy z počátku půjčovaly 3x týdně bezplatně a posléze 4x týdně za poplatek 1 až 15 krejcarů dle velikosti a ceny knihy. Knihy zábavné byly čtenáři propůjčeny na dobu dvou týdnů, knihy naučné na 4 týdny. Koncem roku 1894 měla knihovna již 3 002 knih zábavných a 864 poučných. Na svou dobu, byla knihovna i hojně navštěvována. Např. v roce 1893 zaznamenala knihovna 6 500 výpůjček. O dva roky později, roku 1895, se jejich počet bezmála zdvojnásobil na 11 809.

Tištěný katalog byl vydán v roce 1898. Obsahoval českou a německou beletrii a poučnou literaturu. Dodatek katalogu vyšel v roce 1912.

Návštěvníky knihovny v průběhu prvního desetiletí tvořili převážně úředníci, profesori a studenti. Dělnictvo i nadále využívalo především své knihovny spolkové. Největší pokles návštěvnosti zaznamenala knihovna v druhém desetiletí své existence, jelikož v roce 1899 zemřel po dlouhé nemoci profesor Cimrhanzl a knihovna v důsledku této události zůstala několik měsíců uzavřena.

V říjnu 1899 její správu převzal Pavel Nebeský, herec, spisovatel, žurnalista, překladatel a dramaturg královského města Plzně, který stál v čele knihovny od roku 1899 do března 1913.

Za éry jeho ředitelování došlo k významné události. Knihy se začaly půjčovat zdarma. Nezanikly však zálohy na knihy. Pouze členové spolků mohli své zálohy nahradit garančním listem, reversem kteréhokoliv plzeňského spolku nebo průkazem městského úřadu v Plzni. Pavel Nebeský si sám velice pochvaloval tuto

úpravu. Podařilo se mu díky tomuto kroku nalákat do knihovny i dělnictvo, které posléze již méně využívalo svých knihoven spolkových, protože Plzeň byla velmi bohatá na skupinu obyvatel rekrutovaných z dělnictva.

Roku 1912 se ředitel knihovny stal úředníkem obecním s požitky úředníků se středoškolským vzděláním.

Po úmrtí Pavla Nebeského převzal správu knihovny František Malý, dřívější správce lidové čítárny. V této době bylo umožněno půjčování knih nejen obyvatelům Plzně, ale i lidem z plzeňského okresu a školní mládeži.

Knihovna se o prázdninách roku 1913 přestěhovala z Říšské ulice do nových místností na Jungmanově třídě, kde byla knihovna 19. října otevřena veřejnosti. Před stěhováním knihovny proběhla důkladná revize. Zjistilo se, že v katalogu knihovny bylo zaznamenáno 16 957 děl, z nichž však mnohé scházely. Nové správě knihovny bylo nařízeno v mezích finančních možností knihovní fond doplnit o chybějící dokumenty. V knihovně se taktéž nahromadily časopisy, které knihovna sama odebírala nebo které dostala od čítárny. Mnohdy však byly ročníky neúplné, či některá čísla poničena. Správa knihovny byla pověřena, aby chybějící čísla doplnila, zcatalogizovala časopisy a připravila je k půjčování čtenářů. Neměly být doplňovány jen chybějící dokumenty, ale knihovní fond měl být obohacován i o nové knihy. Výběr literatury se musel řídit potřebami čtenáře. Nakupována byla zejména beletrie česká i přeložená a lidově psané spisy poučné. Čtenáři si velice oblíbili četbu českých klasiků. Do knihovny proto byla jejich díla nakupována v několika výtiscích, včetně sebraných spisů.

Vybavení knihovny a čítárny neuspokojovalo uživatele ani personál. Jelikož však nákup nového nábytku by byl moc nákladný, požádala správa knihovny Městskou spořitelnu, aby knihovně po přestěhování do nové budovy darovala zasklené stěny, lavice se zábradlím a psací pult. Městská spořitelna této žádosti vyhověla a o prázdninách roku 1914 byla provedena nová úprava půjčovny.

Ve válečném období bylo potřeba upravit otevírací dobu knihovny. Půjčovní ruch značně rostl. Z tohoto důvodu se knihy začaly půjčovat denně kromě nedělí a svátků. Výpůjční dny se tedy z původních čtyř rozrostly na šest. Z důvodu rostoucího počtu výpůjček, rostla i potřeba umístění knihovny v nových vhodnějších prostorách.

Roku 1915 byl odsouhlasen i zastupitelstvem plán na vybudování „Husova domu“, kde by sídlila knihovna i čítárna pospolu. Tento záměr však nebyl nikdy realizován.

Roku 1916 byl k tisku připraven katalog vědeckých knih, který nebyl od roku 1898 vydán. František Malý taktéž přichystal katalog knih německých.

V průběhu roku 1917 poklesl počet výpůjček pro časté poruchy v osvětlení a nesnáze válečného období, ale po roce 1918 jejich počet opětovně stoupal a znovu nastala otázka vhodnějšího umístění knihovny. Zmínku o tomto problému nalezneme skoro v každé výroční zprávě knihovny.

Knihovna zasílala v letech válečných na frontu a do náhradních nemocnic zásilky obsahující časopisy, noviny a knihy. V prvních letech války skoro ze všech míst, kam byly dokumenty zasílány, chodily zprávy o aktuálním průběhu bojů. Později tyto dopisy přestaly chodit. Knihy zasílány do náhradních nemocnic v okolí Plzně se jen málokdy vrátily zpátky. Mnohdy si s nimi především maďarští vojáci topili či je jinak ničili.

2.2.Čítárna města Plzně

V červenci 1899 se konala veřejná schůze, kterou svolalo studující sdružení akademického spolku Radbuza, kde všichni seznámili s myšlenkou zřízení veřejné čítárny v Plzni. Tato idea se setkala se souhlasem všech zúčastněných, bez rozdílu politické příslušnosti. Byla zvolena komise, která představila stanovy spolku „Sdružení veřejné lidové čítárny.“ Město Plzeň poskytlo čítárně bezplatně prostory a zařízení těchto místností. Dne 1. října 1901 byla čítárna předána veřejnosti.

V čítárně mohly být vystavovány:

- 1) Slušné listy všech politických stran, české revue a české listy obrázkové
- 2) Jinojazyčné revue a listy odborné i vědecké

V nové budově muzea při historickém a průmyslovém muzeu fungovaly čítárny do nichž byly nakupovány odborné revue. Aby nevznikala duplicita nákupů stejných dokumentů, byla akvizice takto zaměřených revue omezena. Namísto toho si čítárna občas takovéto časopisy od muzea vypůjčila a následně je vystavila ve svých prostorách. V čítárně byly vyloženy i spisy o Husovy, které se dočkaly hojného čtení mezi návštěvníky.

Pavel Nebeský tehdy prohlásil o čítárnách, že mnohé z nich často živoří. Nebylo to však dle něj zapříčiněno nezájmem čtenářů, ale hlavní „kámen úrazu“ lpěl v nedemokratickém a neúčelném vedení. Čítárna dle něj nesměla být vedena jednostranně, ale musela mít ve svém fondu zastoupeny listy všech politických stran. Nesouhlasil s názorem, že z čítáren se mohou snadno stát jen levné ohřívárny. Neviděl jako kaz, pokud se chudý člověk do čítárny přijde ohřát a zároveň si při této příležitosti něco přečte. Záleželo však vždy na dozoru, aby čítárna nebyla zneužívána lidmi nekalého smýšlení.

Správu čítárny vedlo Kuratorium, které se skládalo z předsedy a 14 členů Obecní zastupitelstvo volilo 8 členů, okres 6. Správu knihovny a čítárny vedlo od roku 1915 pouze jedno kuratorium. Čítárna se následně stala ústavem městským. Bylo ještě potřeba po sloučení obou institucí, aby byly umístěny ve stejné budově. Městské radě bylo navrženo, aby k třístému výročí od upálení mistra Jana Husa, byl v Plzni vybudován Husův dům a v tomto domě byla umístěna jak knihovna, tak i

čítárna. Stavba Husova domu byla městskou radou schválena, avšak nikdy realizována.

Návštěvnost čítárny rostla rok od roku. Nejvíce návštěv zaznamenala půjčovna v průběhu tří let před válkou, tzn. V letech 1911 – 1914. Naopak nejmenší návštěvnost byla zaznamenána v letech válečných, kdy v Plzni mnoho bývalých čtenářů muselo odejít na vojnu. Pokles návštěvníků v tomto období lze ještě odůvodnit i tím, že valná většina politických časopisů, které čítárna nabízela, byla pozastavena a vycházely nepravidelně nebo přestaly vycházet úplně.

V počátcích existence půjčovny bylo vyloženo 146 listů, v roce 1919 jejich počet dosahoval již 227. Zdražování tiskovin v následujících letech vedlo správu čítárny k omezení nákupu některých periodik. Vzdělávací okruh čítárny se časem rozšířil, jelikož odložené časopisy byly dodávány do městského historického muzea, městské knihovny, všeobecné nemocnice, čítáren v Řitcích a Líních a také se posílaly na náklady čítárny do menšinových obcích. Byla tak zprostředkována četba českým lidem na poněmčeném území.

Výhodou pro čítárnu i knihovnu by bylo jejich umístění v jedné budově. V této době však nebylo možné dosáhnout tohoto cíle ani přestavbou budov, jelikož by to byla značná investice a jiná vhodná budova k tomuto účelu se v městě Plzni nenalézala.

3. Knihovna od roku 1919 do konce 50. let 20. století

3.1. Období od 1. republiky až do konce 50. let 20. století

Roku 1919 nastaly v plzeňském knihovnictví velké změny provedením zákona z 22. července 1919 o veřejných knihovnách obecních. Dříve působily v Plzni knihovny občanských besed. Několika z nich poskytovala obec peněžitou podporu, např. knihovně na Pražském, Sazském a Říšském předměstí. Tato finanční podpora byla podmíněna půjčováním knih i nečlenům. Knihovna občanské besedy na Pražském předměstí patřila již od roku 1905 obci a spravovala ji Občanská beseda. Vzhledem k zákonu a k vnitřním i hmotným hodnotám knihoven, bylo možno uvažovat pouze o převzetí knihoven občanských besed, a to na Sazském a Říšském předměstí. Všechny tyto knihovny byly převzaty obcí v rozmezí let 1919 – 1920 bez náhrady. Na jejich nutné dovybavení byl povolen mimořádný příspěvek. Na návrh rady staly se tyto knihovny v pozdější době pobočkami Knihovny města Plzně. Toto opatření se posléze projevilo velice pozitivně.

Poslední schůze kuratoria, které do této doby zajišťovalo správu knihovny, se konala 20. února 1920. Ustavující schůze knihovnické rady je datována k 16. září téhož roku. V mezidobí spočívala správa knihovny pouze na knihovníkovi. Dle zákona mělo kuratorium ukončit svou činnost již v roce 1919. Trvalo tedy více než jeden rok, nežli se začalo jednat o ustanovení knihovnické rady do níž polovinu členů jmenovalo obecní zastupitelstvo.

První schůze knihovnické rady se konala 16. září 1920 v 5 hodin odpoledne. Jelikož zákon stanovoval, že v knihovnické radě musí zasedat jednatel místní osvětové komise, vyčkávalo se na zřízení okresního sboru osvětového, který byl zřízen ke konci června 1920.

V období od poslední únorové schůze kuratoria do 1. zasedání knihovnické rady spočívala celá správa knihovny na bedrech knihovníka pana Malého. Ten následně na 1. schůzi knihovnické rady podal podrobnou zprávu o celkovém dění a současném stavu knihovny a jejích součástích.

Knihovna se v této době skládala z následujících poboček:

- Komenská městská knihovna ve IV. okrese (bývalá Knihovna Občasně besedy na Saském předměstí)
- Městská knihovna ve III. okrese (dříve Knihovna Občanské besedy pro Říšské předměstí)
- Městská knihovna v V. okrese (v minulosti Knihovna Občanské besedy V. okrese)
- Husova dětská knihovna města Plzně

Zároveň byla následně zřízena nová Knihovna Říšského předměstí. Knihovnu Měšťanské besedy nešlo přidružit. Vyjednávalo se s ní alespoň o propůjčování hudebnin.

Knihovní rada se na dalších schůzích konaných v roce 1920 usnesla, že společným nákupem knih a jejich vazbou by byly výrazně sníženy náklady.

Velice rychle začal stoupat počet výpůjček. Největší nárůst zaznamenala pobočka na Pražském předměstí. Zde bylo nutno rozšířit roku 1922 výpůjční dny o jeden a začít hledat nové prostory. Pro tyto účely uvolnila správa obce částku 60 000,- Kč na úpravu místností pro knihovnu v novostavbě Masarykovy školy. Obě zbylé předměstské pobočky byly prozatímně umístěny ve školních budovách.

Knihovní rada schválila žádost mužské trestnice na Borech, aby jí pro uvězněné komunisty byly půjčeny spisy Masarykovy i jiné spisy obsahující sociálně-politickou tematiku.

Z důvodu rostoucího zájmu o půjčování knih po roce 1922 byly zřízeny dvě nové pobočky, v dělnické čtvrti na Karlově a na Doudlevecké třídě.

Od roku 1923 značně vstoupá frekvence výpůjček již ve všech pobočkách. Na základě této skutečnosti docházelo již i v ostatních částech knihovny k rozšiřování výpůjčních dnů. Odbornou knihovnickou práci zastávali v této době pouze 3 lidé, vedoucí knihovník a dva knihovníci. Ostatní pracovníci byli placeni dle odpracovaných hodin jako výpomocné síly. Počet poboček rostl, ale pomocných sil v knihovně rok od roku ubývalo. Knihovní fond knihovny včetně poboček skýtal v roce 1924 celkem 34 572 dokumentů.

V průběhu roku 1925 se na Knihovní radu obrací knihkupci s žádostmi o otevření soukromých půjčoven knih při jejich obchodech. K těmto žádostem však

Knihovná rada zaujala zamítavé stanovisko, jelikož dle ní nebylo možno vždy zaručit kvalitní výběr literatury.

Protože se Plzeň rozrůstala a předpokládalo se připojení obcí Skrvrňany, Doudlevice, Doubravka a Lobzy spolu s jejich knihovnami, bylo potřeba vypracovat i nový organizační řád knihovny. Dne 21. května 1926 byla podána zpráva o převzetí knihoven zmiňovaných obcí do správy a majetku Plzně, o rozpuštění tamních knihovnických rad a jejich přeměně na knihovnické komise. Ve třicátých letech minulého století měla knihovna již osm poboček a tři čítárny.

Na přelomu 20. a 30 let přebírá správu knihovny Bohumil Polan. Knihovna se v té době nacházela ve špatném stavu. Neexistující řádný katalog a minimální katalogizace znemožňovala řádnou práci s knihovním fondem. V nejpotřebnějších oddělení knihovny se na nové knihovníky smutně dívaly pouze prázdné regály. Díla vícesvazková byla ochuzena o některé části. V regálech se povalovaly knihy s rozbitými hřbety. Půjčovány v té době byly i knihy postrádající některé listy. Tento stav knihovny byl zajisté zaviněn úkořímí během dlouhé války a taktéž jistým nezájmem dřívější správy města o takto významnou instituci.

Se správou knihovny Bohumilu Polanovi pomáhal i Miloslav Nohejl, který po jeho odchodu z funkce ředitele převzal správu knihovny. Tito dva významní kulturní činitelé spolupracovali na zkvalitnění služeb. Oba měli knihovnické vzdělání a diskutovali spolu o nejvhodnějších řešeních. Snažili se taktéž najít nové prostory pro reprezentativnější umístění knihovny.

V roce 1930 žádají komunisté předplacení více výtisků Rudého práva a nově i časopisu Škodovák a Rudý večerník. Pravidelný odběr dvou posledně jmenovaných seriálů byl zamítnut.

Stěhování knihovny do tzv. Husova domu, dříve německého gymnázia v ulici Bedřicha Smetany, kam byla již dříve umístěna i čítárna, nastalo ve třicátých letech dvacátého století.

Roku 1932 z důvodu vysoké nezaměstnanosti a potřeby tuto skupinu lidí duševně nadále rozvíjet v době, kdy se pro ně návštěva knihovny stává z finančních důvodů nedosažitelná, je rozhodnuto umožnit přístup ke knihovnímu fondu nezaměstnaným občanům zcela zdarma. Zároveň byla rozšířena otvírací doba. Knihovna začala otvírat své dveře vzdělanosti již od deváté hodiny ranní.

Studenti byli roku 1934 osvobozeni od placení příspěvků ve výši 15 haléřů na Fond pro obnovu knižní zásoby za každou vypůjčenou knihu. Jedinou povinností jim zůstalo platit 3,-Kč za evidenční tiskopisy. Tuto finanční částku platili většinou pouze při zápisu.

Roku 1938 bylo zahájeno vydávání průkazek do čítárny, aby se zamezilo přístupu osob využívajících ji jako veřejnou ohřívárnu.

Knihovní fond byl do značné míry poznamenán dobou okupace během 2. světové války. Na počátku roku 1940 byl do knihovny doručen obsáhlý šedesáti stránkový seznam nežádoucích titulů a autorů. Dokumenty na „černé listině“ měly být vyřazeny a předány na policii. Více jak 780 svazků bylo policií převzato a prozatímně zapečetěno v knihovně. Toto číslo však nebylo konečné. Zabavovaných dokumentů přibývalo. Byly vyřazovány i knihy francouzské či anglické, jak v originálech, tak v překladech. Dále z knihovního fondu musela být vyjmuta komunistická agitační literatura, dokumenty o občanské válce ve Španělsku a o Italském fašismu.

Zápis z poslední schůze knihovní rady za doby okupace byl pořízen 18. června 1941. Knihovní radě následně vypršel její mandát. Nebylo pomýšleno na její obnovování. Už za druhé republiky byly na místě obavy, že by při doplňování, po případě při její obnově, do ní mohly vniknout škodlivé reakční živly. Z tohoto důvodu už knihovní rada, jejíž předseda byl internován v koncentračním táboře, nebyla dále svolávána. S tímto krokem její členové souhlasili. Knihovna už v té době stála pod kontrolou německých úředníků, vnučených městské správě, v té době ještě české. Úředník místního Oberladrata a tajemníka německého ředitele městských úřadů zkoumal v květnu 1941 lístkový katalog knihovny. Bylo zjištěno, že v knihovním fondu se nacházely dokumenty, které měly být na podkladě seznamů, vydávaných ministerstvem školství a národní osvěty a ministerstvem vnitra z knihoven odstraněny. Bohumil Polan, tehdejší ředitel, byl vyzván, aby se k této skutečnosti vyjádřil. Z nedostatku věcných důvodů si postačil s omluvami a výmluvami. Tato záležitost neměla následků.

Za okupace procházeli knihovní fond zaměstnanci policejního ředitelství, kteří přicházeli s důvěrnými soupisy, aby sami obstarali sběr knih prohlášených za obsahově závadné. Vesměs se jednalo o knihy dobrých českých autorů. Tito zástupci

tehdejší cenzury nacházeli abecední seznamy podstatně ochuzené o autory, o nichž se dalo předpokládat, že budou na černé listině. Předem byla značná část těchto knih odklizená do ústraní. Nacházela-li se kniha v knihovně ve více exemplářích, tak byla v oficiálním knihovním fondu ponechána pouze ta nejvíce opotřebená, aby mohla být vyřazena a ostatní výtisky byly ponechávány v nenápadných úkrytech. Určité nebezpečí znamenali sami čtenáři. Naštěstí jedinci, kteří by sami upozorňovali na knihy, které nebyly v souladu s tehdejším režimem, se vyskytovali pouze ojediněle.

Z knih vyřazených a odevzdaných policii přišel nazmar pouze poměrně neveliký počet svazků, jež si od policie vyžádalo přímo ministerstvo vnitra v Praze. Úředníci tehdejšího policejního ředitelství jinak pečovali o zabavené tituly svědomitě a vrátili je v květnu 1945 knihovně ve velké většině a mnohdy i nepoškozené.

Prostory české čítárny byly zabrány německou obecní správou pro účely zřízení německé obecní knihovny a čítárny. Česká čítárna nebyla však stěhována dříve, než-li pro ni byly zřízeny místnosti v téže budově. Následně byly prostory pro německé účely náležitě honosně upraveny. Vedoucí německý úředník nevyužíval svého práva zasahovat do dění české knihovny a čítárny. Provoz knihovny nejvíce ohrozilo „totální nasazení sil“, kdy střídavě provoz knihovny a poboček zajišťoval pouze knihovník s několika pomocnými silami. Další velké ohrožení provozu knihovny nastalo v březnu a dubnu 1945 při poplašném útěku z města. Jediná přestávka jejího chodu se konala až po dni osvobození, od 7. do 13. května. Ještě v den převratu 5. května 1945 se v ústředí půjčovalo do půl jedenácté dopoledne.

Po osvobození došlo k prudkému poklesu výpůjček, neboť bylo třeba obnovit město, které bylo zničeno válkou. 17. března 1947 byla opětovně slavnostně ustanovena knihovnická rada. Tohoto roku odchází Bohumil Polan z funkce ředitele knihovny. I po svém odchodu z tohoto postu nadále významně ovlivňuje kulturní dění na Plzeňsku. Zúčastňuje se literárních večerů, besed se čtenáři a působí jako spolupracovník Státního nakladatelství dětské knihy .

Do roku 1950 byla knihovna spravována městem. Dne 6. února 1951 se na schůzi Jednotného národního výboru v Plzni projednalo mimo program převzetí správy knihovny Krajským národním výborem. Po tomto aktu byla knihovna po dlouhých sedmdesát čtyřech letech přejmenována. Její nový název zněl Krajská lidová knihovna v Plzni (dále jen KLIK).

Na schůzi Jednotného národního výboru 16. dubna 1954 bylo usneseno, že budovu bývalého německého gymnázia, ve které do té doby sídlila Krajská lidová knihovna v Plzni, je potřeba uvolnit pro potřeby Státní studijní knihovny v Plzni a to pokud možno okamžitě. Knihovna byla provizorně umístěna do budovy Krajského muzea v Plzni. Jelikož však nové stanoviště nebylo nikterak vyhovující, bylo zadáno průmyslovému odboru krajského národního výboru, aby žádné instituci nepřiděloval objekt v ulici Bedřicha Smetany a aby odbor při přidělování tohoto objektu akceptoval potřeby knihovny.

3.2. Husova dětská knihovna v Plzni

Husovu dětskou knihovnu zpočátku zpravoval spolek Husova dětská kniha, který byl založen roku 1920 a jehož účelem bylo vést děti vhodně volenou literaturu k ušlechtilé družnosti. Roku 1921 převzala obec do své správy Husovu dětskou knihovnu a knihovna se tak přidružila k pobočkám půjčující knihy pro dospělé. Padesát svazků dětské literatury bylo darováno Československým sborem v Plzni a další příspěvky obdržela knihovna od sdružení evangelických žen „Marta“. Knihovna byla umístěna v „Husově domě“ místního evangelického sboru. 29 července 1922 došlo ke změně názvu Husovy dětské knihovny města Plzně na Městská knihovna Husova pro mládež v Plzni. Důvodem změny názvu bylo, že přibýlo čtenářů nejen z řad školní mládeže, ale postupem času ji začala navštěvovat i mládež z učednických oborů. Název tedy neodpovídal podobě knihovny.

Knihovna několikrát opakovaně žádala o uvolnění dalších prostor pro zřízení dětské čítárny, však marně. Snem bylo vybudovat studentský domov po vzoru Prahy, kde by se děti a mládež mohla bez ohledu na věk či studovanou školu sdružovat a lépe využívat volné chvíle.

Dne 5. ledna 1923 byla knihovna přestěhována do školní budovy v Podmostní ulici, kde jí místní školní rada propůjčila dvě místnosti. Spolek Husova dětská knihovna ji vedl až do 12. prosince 1923, kdy byl spolek na valné schůzi rozpuštěn a její vedení bylo předáno obci.

4. Knihovna v 2. polovině 20. století

4.1. Knihovna v 2. polovině 20. století

Uplatňováním zákona o knihovnách vstoupili knihovníci do nové etapy budování veřejného knihovnictví. Reorganizace národních výborů a nové rozdělení území přineslo s sebou řadu problémů pro knihovníky. Plzeňská knihovna se přetransformovala na Krajskou lidovou knihovnu v Plzni, která měla pečovat a metodicky pomáhat knihovníkům v Západočeském kraji.

Výlohy a vitríny byly upravovány dle plánu kulturních výročí a politických aktualit. Jelikož však vyložené publikace čtenáři obvykle požadovali okamžitě k zapůjčení, trpěla tím vždy celá výloha, která po několika dnech pozbyla svých stěžejních, vystavených děl. Knihovna chtěla navázat spolupráci při vytváření výloh s členy Svazu výtvarníků a Hvězdárnou. Tato snaha však nedošla úspěšného naplnění.

Činnosti knihovny byly ovlivňovány schváleným celoročním plánem, který vycházel z rámcového usnesení a úkolů kladených na kulturně-osvětová zařízení Městským národním výborem a Městským výborem strany. Knihovna se pokoušela změnit skladbu svých čtenářů. Nejvyšší zastoupení měli úředníci, důchodci a ženy v domácnosti. Dělníci a rolníci tvořili pouze 1/3 jejich uživatelů. Cílem knihovny bylo přilákat do ní více čtenářů z řad manuálně pracujících lidí.

Na základě usnesení ústředního výboru KSČ o dalším prohloubení ideové účinnosti osvětové práce, zasahovala knihovna do kulturní činnosti města především popularizací literatury, která nepřímo působila na morální i ideologické vztahy jednotlivce i celé společnosti. Tato propagace se vyvinula jako vysoce účinná, jelikož stoupl počet výpůjček naučné literatury.

Cenzura čím dál více zasahovala do obsahu knihovního fondu. Mezi zakázané knihy patřil např. Prezidentův vězeň od Vladimíra Škutiny. Nepovolení autoři, byli např. Škvorecký, Lustig, Grossmann, Ivan Diviš, Vratislav Blažek, Ota Šik, Jan Procházka, Václav Havel a další.

Roku 1957 bylo přestěhováno katalogizační oddělení do budovy v ulici B. Smetany. Došlo tím k jeho oddělení od ústřední půjčovny, která měla i nadále sídlo v budově muzea. Tímto krokem byla navýšena pracnost knihovnických úkonů, jelikož žádal-li čtenář určitou knihu, muselo být nejdříve z ústřední půjčovny telefonováno do oddělení katalogizace, aby bylo zjištěno konkrétní uložení dokumentu, jelikož seznamy v ústřední půjčovně nebyly již několik let aktualizovány. Tento zádrhel však panoval pouze do doby, než byla přemístěna do nové budovy i ústřední půjčovna spolu s ostatními odděleními.

Na počátku 60. let 20. století se konečně KLK v Plzni dočkala vyklizení všech přislíbených prostor v domě č.p. 13 v ulici B. Smetany a mohlo dojít ke kompletnímu přesídlení všech oddělení do nové budovy. Po otevření nové knihovny bylo návštěvníky především oceňováno zařízení a úprava jejích nových prostor. V nové čítárně byl pro čtenáře připraven koutek s volným výběrem, vyčleněný regál s bibliografickými pomůckami a nově zpracované katalogy (autorský, názvový a systematický). V nové budově se kromě ústřední půjčovny nacházela i další významná oddělení (metodické oddělení, katalogizace a kanceláře). Později bylo v hlavním sídle zřízeno i oddělení dětí a mládeže.

Nově bylo zavedeno objednávání knih, které bylo velice kladně ohodnoceno čtenáři, avšak navyšovalo náročnost na práci a čas zaměstnanců, kterých byl v té době nedostatek. Na počátku 60. let 20. století byla zavedena další významná služba pro čtenáře, tzv. „záznam na výpůjčku.“ Byla-li kniha, o kterou měl uživatel zájem, vypůjčena, mohl požádat o zaslání informace o jejím návratu do knihovny. Za tuto službu byl vybírán paušální poplatek 50 haléřů.

Čítárna byla v 50. letech 20. stol. poměrně dobře zásobena. Odebírán byl především denní tisk a časopisy. Fond byl doplňován zahraničními periodiky v ruském, francouzském, německém a anglickém jazyce.

Pravidelně 1x měsíčně byly knihovnou vypracovávány rozhlasové relace dle aktuálně kulturního dění pro Městský národní výbor v Plzni a pro pojízdné knihovny. Jelikož zájem o tyto relace rostl ze stran okresních lidových knihoven, byl jejich počet výtisků navýšen.

Od 1. 10. 1969 se knihovna vrací pod křídla národního výboru a získává jméno Knihovna města Plzně. Krajská metodická funkce jí zůstala. Šedesátá léta byla

významná růstem činností knihovny, knihovního fondu, výpůjček a čtenářů. Podstatná část práce metodického oddělení spočívala v poradenském řízení práce okresních lidových knihoven. Pracovníci tohoto oddělení však neměli za úkol pomáhat pouze knihovnám působícím na území Plzeňského kraje, nýbrž také dále podporovat jednotlivá oddělení KmP. Přípravovali literární pásma, vydávali bibliograficko-zpravodajské letáky, metodické texty atd.

Na konci 70. let 20. století čítala knihovna již 19 poboček, umístěných v jednotlivých obvodech a okrajových částech města (Bílá Hora, Bolevec, Božkov, Bukovec, Černice, Červený Hrádek, Doubravka, Hradiště, Koterov, Letkov, Litice, Nová Hospoda, Radobyčice, Roudná, Skvrňany, Slovany, Újezd a Zátíší, Jitřenka). Postupně se zřídila knihařská dílna a bibliografické oddělení. Byly připravovány plány i pro otevření dalších dvou poboček ve Skvrňanech a na Borech.

Na jaře 1968 vyvrcholilo usilování demokratické části plzeňských uměleckých a kulturních pracovníků. Jelikož tehdejší ředitel Josef Hrubý patřil mezi aktivisty prodemokratického hnutí, byl nucen v době normalizace na jaře 1970 odstoupit z vedoucí funkce.

Jmenování jeho nástupce, Karla Fleissiga do funkce ředitele knihovny města Plzně v roce 1970 se později projevilo jako neuvážený a paradoxní tah normalizačně totalitní moci. Měl nastoupit jako „kádr pro normalizaci.“ Jeho podmínkou nástupu však bylo, že nebude dávat výpověď nikomu, kdo se jakkoli i politicky provinil za doby, kdy on nebyl ředitelem. Tento svůj slib dodržel. Sám o sobě veřejně prohlašoval, že není marxista-leninovec, ale buddhista.

Knihovna se v souladu se zájmy kulturní politiky věnovala rozvoji masové politické práce, práci s dětmi a mládeží, propagaci politické a angažování literatury, dále pak spolupráci se společenskými organizacemi. Bylo neustále dbáno na určité spojení s aktuálním politickým děním. Dále byly pořádány různá hudební pásma, debaty o knihách (i politicky zaměřené) a vzdělávací akce pro knihovníky.

Po sametové revoluci i nadále vykonávala knihovna svoji úlohu velice svědomitě. Na jejím denním režimu se v této době nezměnilo téměř nic. Největší změna byla zaznamenána v oddělení knihovních fondů. Jeho pracovníci stáli spolu se svými kolegy a kolegyněmi před rozhodnutím, které spisy mají takovou literární hodnotu, aby si zasloužily setrvat i nadále ve fondu KmP a které dokumenty je

potřeba nově dokoupit. Poprvé po dlouhé vládě totalitního režimu mohl nastat při vyřazování a akvizici svobodný výběr.

4.2. Bibliobusy

V padesátých letech dvacátého století spadaly pod KmP dvě pojízdné knihovny. Zajišťována byla četba pro odlehlé obce, kde tamní obyvatelé měli ztížený přístup ke vzdělání a kultuře. Mezi nejhojnější návštěvníky patřily děti.

Pojízdná knihovna č. 1 zajížděla do obcí v okrese Klatovy, Horšovský Týn a Tachov. Roku 1953 měla tato knihovna již 53 zastávek, které byly pravidelně 2x měsíčně navštěvovány. Pojízdná knihovna č. 2 se zaměřovala na okres Klatovy a Sušice, kde měla taktéž okolo padesáti zastávek. V létě vždy k jejich pravidelným zastávkám přibýly i dětské zotavovny. Zároveň knihovny začaly zprostředkovávat meziknihovní výpůjční službu, o kterou byl v malých knihovnách odlehlých obcích nebývalý zájem. Mezi základní úlohy pojízdné knihovny však nepatřilo pouze půjčování knih, ale její pole působnosti bylo širší. Návštěvu obce mnohdy provázely i literární či filmové besedy a promítání filmů. Zároveň její působení v obci mělo i tzv. osvětovou činnost pro zemědělce. V období příprav na hojnou práci na polích, vždy informovala o nových postupech a pokroku ve vývoji techniky, která by jim mohla usnadnit práci.

Vozy odjížděly z Plzně vždy v úterý a vracely se až v pátek večer. Každý den objely dle plánu zadané obce. V poslední navštívené obci dne byla uspořádána beseda či filmové představení. Bibliobus se též zastavoval na polích, kde pracujícím zemědělcům zpříjemňoval jejich práci hudbou.

Dalším úkolem knihovníka pojízdné knihovny bylo provádění revizí v knihovnách malých obcí. Tato činnost byla prováděna po vzájemné dohodě s knihovnickým revizorem. Mezi nejčastější nedostatky malých knihoven patřila nedostatečná propagace četby a nedostačující knihovní fond knih pohádkových a literatury pro mládež.

Povinností vedoucích bibliobusů bylo taktéž pomáhat radou a jinou pomocí rozvoji knihoven v navštěvovaných obcích. Inspektoři odboru kultury dávali knihovníkům typy knihoven, kde byla jejich pomoc nejvíce potřebná. Zároveň je upozorňovali na konkrétní nedostatky, které bylo třeba odstranit.

Úkolem bibliobusů nebylo tedy jen přinášet lidem četbu, ale kulturu a vzdělanost v širším úhlu pohledu. Přilákat některé obyvatele bylo mnohdy velice obtížné. Z tohoto důvodu byl bibliobus vybaven i hudební aparaturou, aby na sebe více upozornil a nalákal i jinak netečné zvědavce. Zajistit uspokojení všem návštěvníků bylo mnohdy obtížné, ale často úspěšné.

Provoz bibliobusů však mnohdy znamenal pro knihovnu i přítěž. Výplaty za přesčas čtyř členů posádek (dvou řidičů a dvou knihovníků) musely být prováděny z fondu, který měl sloužit k vyplácení odměn. Zároveň bylo jen velice obtížné vykonávání kontrol nad jejich činností, jelikož obce, kam bylo zajížděno, byli veřejnou dopravou často velice obtížně přístupné a kontrolující knihovník neměl mnohdy možnost se do obce jinak dopravit. Knihovna se musela spoléhat pouze na zprávy o provozu pojízdných knihoven, které byly zpracovávány posádkami, a popřípadě na zprávy vyžádaných od funkcionářů dané obce.

V roce 1958 již nebyly pojízdné knihovny v provozu. Jedna pojízdná knihovna byla spolu s příslušným knihovním fondem předána Okresní lidové knihovně v Tachově. Druhá knihovna byla předána Okresní knihovně ve Stříbře. Její fond však byl ponechán ve skladišti ústřední půjčovny, neboť s ním bylo počítáno pro případ vybudování nové pobočky.

5. Současný stav Knihovny města Plzně

5.1. Knihovna dnes

Knihovna města Plzně je v současné době veřejnou univerzální knihovnou, která působí na celém území města Plzně. Členem této instituce se může stát každý obyvatel ČR nebo i cizí státní příslušník s povolením k pobytu na našem území. Jejich služeb využívá přes 10% obyvatel města. Za roční registrační poplatek je možné využívat všechny základní služby. Specializované služby jsou již zpoplatněny.

Knihovna města Plzně se skládá z 8 knihoven s celotýdenním provozem, 13 poboček, bibliobusu a studovny. Do všech je postupně zaváděn internet. Nejedná se pouze o výhodu pro občany, ale i o výhodu pro samotnou knihovnu, která díky tomuto kroku bude moci přejít na plně automatizovaný knihovnický systém. V současné době pobočkám, které nejsou ještě on-line, jsou dodávány nové záznamy dokumentů na disketách. Ostatním pobočkám je jejich katalog aktualizován prostřednictvím webového rozhraní. Velké provozy využívají automatizovaného knihovnického systému Clavius, menší Lanius.

Webové stránky Knihovny města Plzně (www.kmp.plzen-city.cz) byly v roce 2006 oceněny cenou „Nejlepší knihovnický web 2006.“ Jejich principem je jednoduchost a přehlednost. Nenalezneme zde žádné barevné a grafické výkřiky, ale vizuální střídmost. Pomocí webových stránek se může uživatel snadno přihlásit ke svému čtenářskému účtu, kde si má posléze možnost rezervovat dokument, pokud není aktuálně k dispozici, nebo si prodlužovat výpůjčky.

Na webových stránkách je umístěn vyhledávač JYXO, pomocí kterého lze prohledávat buď webové stránky KmP nebo v rámci celé sítě internet. Tato funkce je mnohdy na jiných webech opomíjena. Taktéž jsou zde zpřístupněny katalogy všech poboček, které mají zaveden automatizovaný knihovnický systém Clavius. Dozvíme se zde základní údaje o KmP, její historii i současnosti. Můžeme si prohlédnout seznam aktuálně připravovaných akcí spolu s jejich popisem či vyhodnocením a ohlédnutím za již konanými programy. Uživatel se zde dozví vše,

co potřebuje v běžném životě čtenáře vědět o své knihovně. V případě, že pro něj uváděné informace nebudou dostačující, může buď přímo kontaktovat knihovnu nebo zaslat svůj dotaz prostřednictvím služby „Ptejte se knihovny“ jí nebo i jakékoli jiné knihovně, která je účastníkem tohoto projektu.

Od roku 2006 je upraven průběh výběru knižních novinek. Nákupní komise se nyní skládá ze dvou skupin. Výběr je vždy zahájen první skupinou, jejímiž členy jsou zástupci největších provozů (Ústřední knihovny pro dospělé, Ústřední knihovny pro děti a mládež, Obvodní knihovny Lochotín, studovny a vedoucí Oddělení knihovních fondů). První skupinou je aktuální výběr knih předtříděn. Po tomto kroku přichází na řadu druhá skupina, ve které jsou již obsaženi vedoucí ostatních provozů a která má díky tomuto postupu usnadněnou, ale i omezenou volbu. Tento způsob výběru nových knihovních jednotek se ukázal jako ekonomicky úspornější a umožnil nákup více dokumentů za srovnatelných finančních prostředků.

Oddělení knihovních fondů má taktéž od roku 2006 upravené postupy. Při zpracovávání již nejsou upřednostňovány novinky, ale jsou střídány s tituly, které jsou ve skladu umístěny již delší dobu. Do provozů nejdou již pouze novinky, ale i tituly starší. Některých dokumentů se však čtenáři dožadují okamžitě a tak jsou tzv. „super hity“ po doporučení některých knihovníků zpracovávány okamžitě po dodání od distributorů.

Jednotlivé pobočky si nevyzvedávají nové dokumenty osobně, ale jsou jim dvakrát týdně rozváženy. Aby nenastal zmatek v tom, co které knihovně náleží, byl vybudován na chodbě před oddělením knihovních fondů systém skříní. Každá skříňka náleží jedné pobočce. Do ní jsou následně ukládány dokumenty jí určené. Při rozvozu dostává každá pobočka i seznam dodávky, který musí zkontrolovat a odsouhlasit. Výhodou je, že rozvážku zajišťuje údržbářka knihovny, která má tak pravidelný přístup do všech poboček a je seznamována s jejich aktuálním stavem. Jednoduché opravy může často zajistit přímo na místě, složitější záležitosti si obhlídne a domluví se na návštěvě, na kterou si doveze již potřebné komponenty.

Nové tisíciletí, naplněné moderními technologiemi, přineslo i knihovně určitý posun kupředu. Do knihovny začal být zaváděn knihovnický systém Lanius, posléze Clavius, který v současné době patří mezi nejrozšířenější knihovnické systémy v městských knihovnách u nás. Na zaměstnance čekal nelehký úkol.

K dosažení vytyčeného cíle bylo potřeba překonat hned na začátku několik problémů. Mezi největší překážku patřilo nedostatečné počítačové vybavení pro spuštění výpůjčních protokolů. Z počátku byl k dispozici většinou jeden počítač, na kterém byly pracovníci ukládány údaje o čtenářích a v obvodních knihovnách se zároveň na nich evidovala periodika a brožury. Často bylo z důvodu nedostatku vhodného technického vybavení přistupováno k různým provizorním řešení. Byla tak uměle vytvářena pracnost postupů přípravy automatizace, která zvyšovala nejen finanční náklady na celý systém, ale zároveň byla i velice časově náročná pro pracovníky knihovny. Značný problém byl tvořen distribucí záznamů do obvodních knihoven, způsobem odpisů knih a zajištěním aktualizovaného stavu on-line katalogu na obvodech.

Chyby zaváděného systému byly vychytávány v Ústřední knihovně pro děti a mládež, kde docházelo k první implementaci systému. Zároveň se jednalo o první část knihovny, ve které byl systém spuštěn v plném rozsahu. Toto oddělení zároveň provádělo první školení pracovníků z jiných knihoven. Lístkový katalog knihovny byl již následně uzavřen.

Hledaly se cesty k co možná nejširšímu využití automatizovaného systému. Práce byly rozděleny do dvou okruhů:

- knihovní fondy, katalogy a kartotéky. Na této části pracovalo oddělení katalogizace a oddělení informačních služeb
- výpůjční protokol, který měli na starosti pracovníci jednotlivých knihoven

Vzhledem k neustále se rozšiřujícímu počtu poboček Knihovny města Plzně užívající knihovnický systém, bylo potřeba neustále zdokonalovat. Zvyšovaly se požadavky na zpracování všech knih v počítači. Bylo dbáno na přesnost v záznamech. Opravovaly se chyby ve slovnících, které vznikly v první etapě zavádění systému. Čím dál více byla důležitá správná lokace knih, shoda v distribuci knih a nahrávání jejich záznamů do počítačů na obvodech.

V roce 2002 byla v některých pobočkách provedena první revize s pomocí Lania, který tuto práci značně usnadňoval oproti dřívějšímu systému. Revize knihovního fondu se tak stávala rychlejší a účinnější.

Na konci roku 2003 byl automatizovaný knihovnický systém zaveden již ve všech velkých pobočkách KmP. Zároveň v průběhu tohoto roku bylo již automaticky prováděno prostřednictvím výpočetní techniky zpracování přírůstků. Bylo při tom využíváno sdílené katalogizace knihoven sdružených v automatizovaném systému LANius. Toto sdružení mělo pomáhat k rychlejšímu zpracovávání dokumentů při katalogizaci. Bohužel ne vždy byl efekt příznivý, jelikož ne vždy byly všechny nabízené záznamy dostatečně kvalitní. Při vypracovávání katalogizačních záznamů proto zůstávala hlavním zdrojem databáze Národní knihovny, která nabízí otevřené tvary jmen autorů.

Do on-line katalogu byla zařazena i regionální databáze článků a osobností. Tím byl umožněn volný přístup uživatelů k této databázi. Rovněž byly osloveny instituce odebírající Informační servis kultury, zda-li by měli zájem o tuto službu a jestli jim vyhovuje způsob dodávání. Na základě jejich souhlasu začala být databáze pravidelně dodávána těmito organizacím: Archiv města Plzně, Divadlo Alfa, Západočeská galerie, Západočeské muzeum, Konzervatoř, Středisko západočeských spisovatelů a Divadelní ústav Praha. Její propracovanost byla již v minulosti oceněna Sdružením knihoven ČR.

5.2. Občanská sdružení při KmP a její kulturní činnost

Občanské sdružení Kruh přátel knižní kultury (KPKK) bylo založen roku 1992. V Plzni již po mnoho desetiletí chyběla organizace, jejímž prostřednictvím by bylo obyvatelstvo seznamováno s aktuálním kulturním děním. Inspirací k jeho vzniku byl již v minulosti zaniklý Spolek přátel vědy a literatury české v Plzni. Cílem sdružení KPKK jsou např. křty knih, pořádání setkání a besed se zajímavými lidmi, přednášky, poetické a dramatické recitály. Každé knize, která projde křtem pořádaného KPKK, je vystaven křestní list. Každoročně je vydávána ročenka klubu Vavřín zelený i zlatý, která je od roku 1996 vydávána nadací Pro libirs (viz. níže). V současné době je členy cca 100 lidí, z nichž minimálně 10% je starší 30 let. V posledních letech se projevuje nárůst průměrného věku členů. Největší příčinou je širší nabídka programů pro využití volného času obyvatel, kterou v současnosti Plzeň poskytuje.

Kruh přátel knižní kultury potřeboval pro svoji základnu, místnost, kde by se mohli pravidelně scházet jeho členové a kde by mohly být pořádány jeho kulturní programy. Pro tyto účely byla zřízena v ústřední budově Knihovny města Plzně Polanova síň, která nese ve svém názvu na památku jméno jednoho z nejvýznamnějších ředitelů KmP. Postupem času se ustálil čas konání akcí pořádaných KPKK na středeční večer. Byla by ovšem škoda, kdyby Polanova síň byla využívána pouze takto málo. Z tohoto důvodu připravuje pravidelně KmP spolu s Espritem, příspěvkovou organizací magistrátu města Plzně vydávání nabídkového katalogu pořadů mimoškolního vzdělávání určeného všem stupňům škol a na realizaci objednaných pořadů, které jsou ve valné většině konané právě v Polanově síni. I zde je však cítit pokles zájmu o tuto aktivitu KmP. Dětem a studentům na všech typech škol bývá již velice často nabízena vysoká škála mimoškolních aktivit. Tento trend posledních let snižuje poptávku po nejrůznějších typech představeních.

Dalším významnou organizací působící po boku KmP je Ason-klub (asonance = souznění). Pod vedením Mgr. Heleny Šlesingerové jsou zde sdružováni mladí začínající autoři a aktivní zájemci o literatury. Mladým a nezavedeným autorům jsou nabízeny odborné konzultace, odborná pomoc při práci s texty, metodická pomoc, informace o zajímavých novinkách, zprostředkování kontaktu se

spisovateli a literární kritiky, informace o publikačních možnostech, literárních soutěžích, možnostech aktivní účasti na přípravě autorských večerů, přednášek a exkurzí. Každoročně je pořádána Literární soutěž studentů západočeských škol za spolupráce Gymnázia na Mikulášském náměstí. V rámci publikační činnosti Ason-klubu jsou vydávány tzv. malé knížky, sborníky, pravidelný bulletin Listy Ason-klubu, Literární menu, což je příloha ke společným posezením členů.

Sdružení Pro libris, kterému KmP nabízí zázemí, se snaží pomoci k publikování literárních děl, o které velká kamenná nakladatelství nemají zájem, např. bibliofilské tisky, sborníky, básnické sbírky, drobné prozaické formy či reprezentativní publikace. Mezi jeho prvořadý úkol patří vydávání literatury regionálních autorů a literatury o regionu. Sdružení neupřednostňuje díla naučná ani beletristická, neurčuje svůj vydavatelský záměr podle skutečného nákladu nebo nákladnosti. Edice Ulita reprezentuje malé knížky právě regionálních autorů. Další významnou edicí je Zrcadlo, která je vydávána od roku 2003. Jedná se o edici dvojjazyčných zrcadlových překladů s ilustracemi.

M-klub má své stanoviště při Obvodní knihovně Skvrňany. Nabízí mnoho množství využití volného, kulturou obohaceného času nejen pro děti, i když jsou jeho nehojnějšími navštěvovateli. Ve svém centru pořádá soutěže pro děti, koncerty, divadelní představení a přednášky. Mezi nejžádanější témata přednášek patří v současné době alternativní medicína, zdravý způsob života a zdraví všeobecně. Každé pondělí se mohou zájemci scházet v tzv. Herním klubu, který vznikl po navázání spolupráce M-klubu s Mensou ČR, která zapůjčila nejrozumnější logické a stolní hry. V některých z nich jsou pořádány i soutěže a nejúspěšnější soutěžící putují reprezentovat Plzeň do Prahy. M-klub navázal taktéž spolupráci s Českou nadací 2000 se sídlem v Praze. Ta následně poskytla příspěvek pro Dětský a mládežnický parlament. Díky němu se mohly děti zúčastnit Národního parlamentu v Praze a setkání poslanců na Evropském parlamentu ve Francii. V M-klubu našlo svou domovskou scénu i Divadlo v Boudě, které každou sobotu hraje loutková představení pro děti. V odpoledních a večerních hodinách bývá velký sál v pronájmu. Jeho prostory bývají využívány oddílem jógy, tamburašským souborem, šermířskou skupinou, tanečními kroužky nebo pro různé akce firem.

Informace o aktuálním literárním dění přináší časopis Plž – Plzeňský literární život. Za jeho zády stojí spolupráce 3 sdruženích: Ason-klubu, Střediska

západočeských spisovatelů a Pro Libris. Plž několikrát pronikl i za hranice republiky. Za svou existenci se mu podařilo rozhybat literární život a komunikaci v západočeském regionu. Probudil řadu „spících“ publicistů a našel nové básníky i prozaiky, přinášel pravidelně obraz literární produkce kraje. Jako jeho příloha vycházejí i listy Ason-klubu. Díky tomuto kroku se podařilo Ason-klub dostat mnohem více do podvědomí obyvatel zdejšího regionu. Z počátku vycházel v nákladu 500 výtisků. Poptávka po něm však značně rostla a tak k radosti všem je v současnosti vydáván v nákladu 600 výtisků. Rozrostl se i z hlediska velikosti z původních 40 na 52 stran.

Knihovna města Plzně nespolupracuje však pouze na akcích konaných sdruženími, které zaštiťuje, ale snaží se prosazovat i mimo ně. V minulosti ji bylo vidět i na Apriliádě, což je den plný her a zajímavých akcí především pro děti, konaný na oslavu prvního dubnového dne. Účast na akci takového rázu byla však postupně vyhodnocena jako kontraproduktivní. Bylo při ní vydáváno více námahy a sklizeň úspěchu byla velice nízká. Účastníci na soutěžích pořádaných KmP očekávali odměny a zajistit odpovídající odměny na celý den pro všechny je velice náročné. Zároveň se ukázalo, že i četba, která probíhala jako doplňkový program, nesklízela kýžené ovoce. Děti byly často roztěkané a nesoustředěné. Od účasti na akci takového rozměru a ražení raději knihovna upustila.

Těžištěm aktivit se staly lekce výchovy práce s informacemi, kterými jsou vedeni mladí lidé k práci s vyhledáváním a využíváním informací. Kromě takovýchto lekcí jsou pro děti připravovány různé soutěže literární, znalostní i výtvarné. Tyto aktivity si většinou řídí každá pobočka sama. Jedná-li se o větší soutěž, tak dochází ke kooperaci jednotlivých poboček.

5.3. Významná oddělení a pobočky KmP

V České republice se nacházejí v současné době pouze dvě knihovny, které provozují bibliobus. Jednou z nich je Knihovna města Plzně. Podobnou službu je možné vidět spíše v zahraničí, např. v Americe, Austrálii nebo v jižní či severní Evropě. Na rozdíl od dob před více jak padesáti lety, nezajíždí již bibliobusy do odlehlých částí Plzeňského kraje, ale zajišťují knihovnické služby okrajovým částem města Plzně, kde by se provoz kamenné pobočky nevyplatil. Hlavní příčinou, která vedla vedení knihovny k zavedení bibliobusu, byla jistá finanční náročnost na provoz a akvizici knihovního fondu některých poboček. Mezi nejhojnější návštěvníky patří senioři. Mnozí z nich by se do jiných poboček, díky svému aktuálnímu zdravotnímu stavu, dostávali jen velice obtížně. Zbytek návštěvníků ve většině dotváří maminky na mateřské dovolené s dětmi a následně malé děti samotné. Největší zájem je o červenou knihovnu, detektivky, historické knihy, životopisy, cestopisy a leporela pro nejmenší uživatele.

<i>Místo</i>	<i>Čas</i>
Bory, Tomanova ul.	St 11.00 - 14.00
Bručná, Pěnkavová ul.	Po 14.00 - 16.00
Bukovec, ul. Mezi Podjezdy	Út 14.00 - 15.00
Doudlevice, Révová ul.	St 14.30 - 15.30
Hradiště, ul. Na Rychtě	Po 16.30 - 17.30
Lochotín, Komenského ul. (parkoviště za Gerou)	Út 15.30 - 17.00
Nová Hospoda, penzion	Čt 13.00 - 15.30
Roudná, ul. Pod Všemi svatými (u tenisových kurtů)	Čt 16.00 - 17.30
Valcha, ul. K Zelené louce	St 16.00 - 17.00
Zátiší, Línská ul.	Čt 11.00 - 12.30

Tab. 1 Seznam zastávek bibliobusu 1

Bibliobus slouží v současné podobě v Plzni od roku 1996. Původně mu zázemí poskytovala standardní Karosa, která byla upravena pro jeho funkci. Jednalo se o již nevyhovující vozidlo. Z tohoto důvodu se dočkala knihovna roku 2007 nového moderního autobusu, který byl zakoupen magistrátem města Plzně a který byl již z výroby upraven pro potřeby pojízdné knihovny. Do nového prostředí byl nainstalován i nově knihovnický výpůjční systém, který odboural výpůjční kartičky

vložené do knih a nahradil je čárovými kódy. Provoz zajišťuje jedna knihovnice a řidič. Knihovní fond bibliobusu obsahuje v současné době přibližně 9 500 svazků a 50 titulů periodik a je registrováno přes 400 uživatelů. Týdně v průměru najezdí 500 km po svých zastávkách (tab. 1).

Umístění hudebního oddělení bylo po dlouhou dobu předmětem rozhovorů. Jako nevhodné bylo určeno umístění v centrální budově KmP, jelikož v docházkové vzdálenosti se nachází Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, která rovněž disponuje hudebním oddělením. Jako nejvhodnější, pro jeho umístění, byly zvoleny prostory Obvodní knihovny Slovany. Náplní jeho práce neměla být pouze hudba, ale zároveň i zpřístupňování fenoménu dnešní doby, internetu. Jeho název musel tedy odpovídat i náplni jeho práce. Po určitých jednáních se ustálilo označení Hudební a internetová knihovna. Je to zároveň jediná pobočka, kde primus zaměstnanců přebírají muži.

Do jeho fondu nejsou nakupovány žádné výkřiky moderní hudby, ale její vedoucí se snaží jeho složení učinit co možná nejzajímavější. Výběru nových titulů věnuje značné úsilí a vyhledává málo známé žánry. Navštěvuje nejrůznější fóra o neobvyklých hudebních směrech. V katalogu najdete skoro vše od klasické hudby www.kmp.plzen-city.czy, relaxační až po hudbu afrických kmenů. Jediné, co však v něm nenaleznete, bude již dříve zmiňovaná pop-musik. Další zajímavostí je, že vedoucí této knihovny odmítl vyřadit z knihovního fondu gramofonové desky. V posledních letech se přeci jen ukazuje, že nahrávky na CD nejsou až tak po zvukové stránce kvalitní, jako nahrávky na LP. Dle něj, mu i jeden jediný návštěvník, který o ně projeví zájem, stojí za jejich opatrování.

Druhou částí této knihovny je „internetová kavárna“, i když kávu zde nedostanete. Dříve byla hojně využívána a navštěvována zejména po zrušení poplatku za internet. Dnes se projevuje snadnější dostupnost domácího připojení k internetu i v návštěvnosti tohoto oddělení. Jelikož je Plzeň poměrně moderní a průmyslově se rozvíjející město, tak již ve velkém počtu domácností narazíte na rychlé připojení. V některých aspektech to může ohrozit i existenci takovýchto knihoven, ale mnohdy bezplatnost, návyk a individuální přístup k jednotlivci může znamenat navracení se některých uživatelů.

Další zajímavostí KmP je výměnný fond, protože jako silně neekonomické a finančně nezvladatelné se projevilo nakupování nejnovějších titulů, leč i v minimální míře, i do nejmenší poboček. Z tohoto důvodu vznikl výměnný fond, který zajišťuje dostatečnou aktuálnost a obměnu knihovního fondu malým pobočkám a knihovnám v blízkosti Plzně. Své sídlo našel v budově ústřední knihovny. Výměnný fond obsahuje cca přes 20 000 knih a audio nahrávek. Automatizovaný systém evidence i půjčování přinesl zpřesnění údajů o cirkulaci dokumentů. Výměnný fond je z části financován Ministerstvem kultury ČR pomocí dotací na výkon regionálních funkcí. Během jedné návštěvy si knihovnice vypůjčí pro svou knihovnu i několik desítek titulů. Výměnný fond je zaměstnankyněmi některých poboček navštěvován i jednou měsíčně.

Ve studovně KmP je již po několik desetiletí budována kartotéka významných událostí a osobností spjatých s Plzní a celým Plzeňským krajem. Dříve byla tato kartotéka hojně navštěvována nejen studenty zdejších škol, ale zároveň i spisovateli a novináři. Kartotéka však začala pozbývat svůj primát v době moderních technologií. Její aktualizace byla ve velké míře omezena, ale ne zcela ukončena. I dnes se najdou uživatelé, kteří ji upřednostní před jinými současnými zdroji informací. Studovna dále obsahuje „skromnou“ příruční knihovnu, jejíž velikost se nemůže rovnat příruční knihovně Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. Leč přes tento zdánlivý nedostatek, může se studovna chlubit poměrně vysokou návštěvností z řad studentů škol středních a vysokých. Ti si ji oblíbili především díky své komornosti. Potřebují-li s něčím pomoci, dočkají se jí mnohem rychleji a obětavěji, než-li ve velké SVK. Zároveň mnoho z nich tvrdí, že v ní nacházejí větší klid a díky orientaci a umístění oken i příznivější světlo pro práci.

Největší pobočkou Knihovny města Plzně je Obvodní knihovna Lochotín. Nachází se v nejméně obydlené části Plzně, v panelákové zástavbě. Svou velikostí by mohla bezmála konkurovat některým okresním knihovnám. Na jejím příkladu bych ráda ukázala, že i „mistr tesař se někdy utne.“ V posledních letech je veliký trend budovat bezbariérové přístupy. Jelikož se tato pobočka nachází v 2. patře budovy ve velice obydlené oblasti, bylo její zpřístupnění lidem s tělesným postižením velikou prioritou. Pro její snadnější dosažitelnost byl vybudován výtah. Bohužel zvítězila varianta proskleného výtahu, který sice naskýtá krásný výhled, kterému nestojí v cestě žádná budova ani strom, ale právě tato jeho přednost je kámen úrazu.

V teplejších měsících roku je cestování výtahem pro starší obyvatele téměř riskantní. Teplota v jeho kabině přesahuje 30 °C a vzduch se stává nedýchatelný, jelikož mu chybí důkladné odvětrávání. V parných dnech se mu proto návštěvníci raději vyhýbají. Tento výtah je důkazem, že ne vždy nejhezčí řešení, musí být také nejvhodnější.

6. Perspektivy Knihovny města Plzně

Na počátku 90. let se konaly značné diskuze na téma, zdali mají knihovny v 21. století vůbec šanci na existenci. Jejich oponenti často podkládali svá tvrzení rozvojem moderních technologií, kdy i knihy jsou dnes dostupné v elektronické podobě. Jejich prognózy se ale za uplynulé desetiletí nepotvrdily. O knihu má stále zájem značná část obyvatel naší planety, kteří upřednostňují vůni papíru před nazíráním na monitory.

Na počátku nového tisíciletí tvrdili zase někteří odborníci, že knihovna by se měla zabývat problematikou nezaměstnaných obyvatel a pomáhat jim lépe se zorientovat v nabídce trhu práce. To se dnes již naštěstí poněkud lépe naučili úřady práce a mnoho nezaměstnaných v současnosti už do knihovny nechodí hledat radu, jak se uplatnit.

Nastává ale otázka, jakým směrem by se měly knihovny ubírat. Během rozhovoru s PhDr. Dagmar Svatkovou, stávající ředitelkou KmP, mi bylo sděleno, že současným sociálním problémem jsou menšiny. Těmto národnostním menšinám by právě knihovna měla v budoucnu pomáhat a upravit svoji nabídku služeb i pro ně. Jedná se především o zahrnutí dokumentů v jejich jazyce či zabývajících se jejich kulturou do současného knihovního fondu. Zároveň by jim knihovna měla poskytnout informace potřebné k jejich snadnějšímu pochopení české mentality a případné integrace. Neznamená to však, že by knihovna měla úplně zapomenout na své současné uživatele, ale měla by se stát multikulturnějším stánkem vzdělanosti.

Dalšími otázkou vystává ve skladbě druhů dokumentů obsažených v knihovním fondu. Jednoznačný primariát si pochopitelně zachovávají tištěné knihy, ale průběh posledních dvou desetiletí ukázal, že knihovna si již nevystačí pouze s tímto typem dokumentů. Návštěvníci mají čím dál více zájem i moderní média. Otázkou je, jak moc by se měly tyto dokumenty podílet na skladbě budoucích knihovních fondů. Nezdá se mi příliš pravděpodobné, že by knihy byly vytlačeny těmito médii. Knihovna sice musí upravovat skladbu svého knihovního fondu, ale nikdy, dle mého názoru, se neztratí kouzlo tištěné knihy.

Shrneme-li si předešlé odstavce, tak zjistíme, že knihovna má i v současné době budoucnost. Vždy se ale musí přizpůsobovat aktuálním požadavkům a potřebám svých uživatelů.

Výrazným přáním mnoha čtenářů je ale i příjemné prostředí, kde panuje pocit volného prostředí. S tímto zádrhelem bojuje Knihovna města Plzně již od svého založení. Současné sídlo jejích ústředních půjčoven a kanceláří je již nevyhovující. Ze západního světa, především z USA, doputoval i k nám příklon k volnému výběru knih. Tento způsob prezentace knihovny však v jejím ústředí není v současné době plně realizovatelný. Snem proto zůstává vybudování nové knihovny, kde by byl ve větší míře nabízen volný výběr. Vytipováno je již několik lokalit, která však nejsou ještě zveřejněny z důvodu prozatímního vyjednávání. Neproběhla ani architektonická soutěž o novou budovu. Jediné, co si můžeme přát je, aby novou budovu Knihovny města Plzně nepotkaly stejné komplikace jako nové sídlo Národní knihovny v Praze. I když po pravdě řečeno, Kaplického chobotnice by se mi například u Borského parku celkem líbila.

Informační zdroje:

- ❖ BARCALOVÁ, Vlasta. *Nové kapitoly historie Knihovny města Plzně*. Plzeň: Knihovna města Plzně, 1986. 44 s.
- ❖ BRŮHOVÁ, Bedřiška. *Kruh přátel knižní kultury 1992 - 2002*. Plzeň: Pro libris, 2005. 43 s.
- ❖ FLEISIG, Karel. *Sto let Knihovny města Plzně*. Plzeň: Knihovna města Plzně, 1976. 56 s.
- ❖ *Knihovna města Plzně, p.o.* [online]. c2006, poslední revize 2008-05-13. [cit. 2008-05-12], < <http://www.kmp.plzen-city.cz> >
- ❖ Knihovna města Plzně, p.o. (Plzeň, Česko). *Výroční zpráva 2001*. Plzeň: Knihovna města Plzně, 2002. 19 s.
- ❖ Knihovna města Plzně, p.o. (Plzeň, Česko). *Výroční zpráva 2002*. Plzeň: Knihovna města Plzně, příspěvková organizace, 2003. 30 s.
- ❖ Knihovna města Plzně, p.o. (Plzeň, Česko). *Výroční zpráva 2003*. Plzeň: Knihovna města Plzně, příspěvková organizace, 2004. 23 s.
- ❖ Knihovna města Plzně, p.o. (Plzeň, Česko). *Výroční zpráva Knihovny města Plzně za rok 2004*. Plzeň: Knihovna města Plzně, příspěvková organizace, 2005. 21 s.
- ❖ Knihovna města Plzně, p.o. (Plzeň, Česko). *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2005*. Plzeň: Knihovna města Plzně, příspěvková organizace, 2006. 28 s.
- ❖ Knihovna města Plzně, p.o. (Plzeň, Česko). *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2006*. Plzeň: Knihovna města Plzně, příspěvková organizace, 2007. 40 s.

- ❖ Knihovna města Plzně, p.o. (Plzeň, Česko). *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2007*. Plzeň: Knihovna města Plzně, příspěvková organizace, 2008. 51 s.
- ❖ Krajská lidová knihovna v Plzni (Plzeň, Česko). *Zpráva krajské lidové knihovny v Plzni za I. čtvrtletí 1958*. Plzeň: Krajská lidová knihovna v Plzni, 1958. 11 s.
- ❖ Krajská lidová knihovna v Plzni (Plzeň, Česko). *Zpráva krajské lidové knihovny v Plzni za II. čtvrtletí 1958*. Plzeň: Krajská lidová knihovna v Plzni, 1958. 10 s.
- ❖ Krajská lidová knihovna v Plzni (Plzeň, Česko). *Zpráva krajské lidové knihovny v Plzni za I. čtvrtletí 1959*. Plzeň: Krajská lidová knihovna v Plzni, 1959. 13 s.
- ❖ MALÝ, J. Frant. *Zpráva: městské obecné knihovny, lidové čítárny, lidové knihovny v V. okresu, lidových knihoven Obč. besedy ve IV. Okresu a na říšském předměstí v Plzni za rok 1918*. Plzeň: Městská obecná knihovna, 1919. 8 s.
- ❖ Městská lidová knihovna v Plzni (Plzeň, Česko). *Zpráva ke komplexnímu rozboru Městské lidové knihovny za rok 1960*. Plzeň: Městská lidová knihovna v Plzni, 1961. 9 s.
- ❖ Městská lidová knihovna v Plzni (Plzeň, Česko). *Zpráva o činnosti Městské lidové knihovny v Plzni za I. čtvrtletí 1961*. Plzeň: Městská lidová knihovna v Plzni, 1961. 11 s.
- ❖ Městská knihovna v Plzni (Plzeň, Česko). *Zápis: o schůzi knihovnické rady konané dne 17. března 1947*. Plzeň: Městská knihovna v Plzni, 1947. 3 s.
- ❖ Městská knihovna v Plzni (Plzeň, Česko). *Zápis: o 56. schůzi knihovnické rady konané dne 15. března 1938*. Plzeň: Městská knihovna v Plzni, 1938. 2 s.

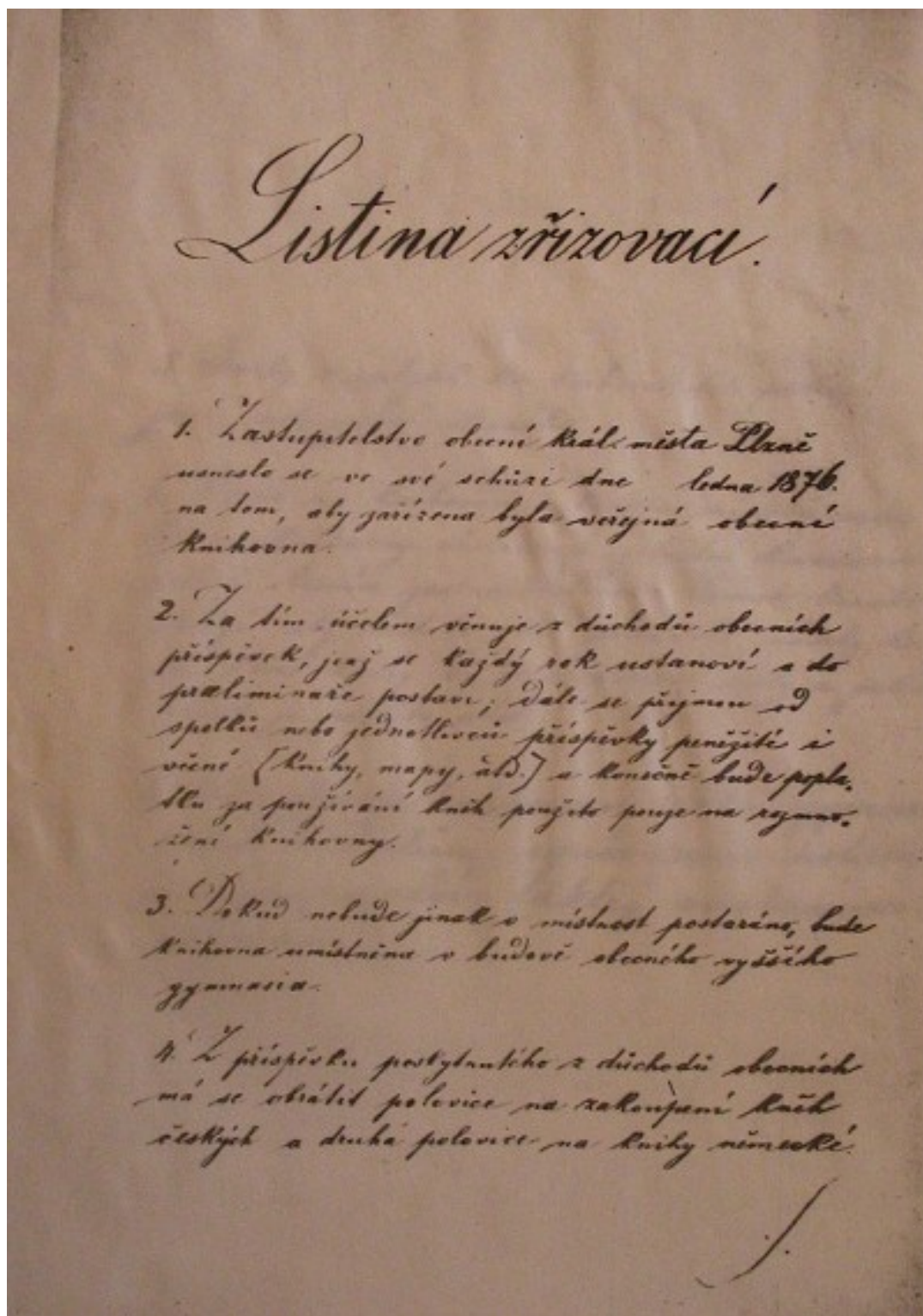
- ❖ Městská knihovna v Plzni (Plzeň, Česko). *Zápis: o 57. schůzi knihovnické rady konané dne 10. listopadu 1938*. Plzeň: Městská knihovna v Plzni, 1938. 3 s.
- ❖ Městská knihovna v Plzni (Plzeň, Česko). *Zápis: o schůzi (58) knihovnické rady konané dne 28. prosince 1938*. Plzeň: Městská knihovna v Plzni, 1938. 2 s.
- ❖ *Obsahově závadné knihy v KLK*. Plzeň: Odbor školství a kultury rady městského národního výboru, 1955. 1 s.
- ❖ PEŠKOVÁ, Lada. *Plzeňské ulice brázdí autobus s regály knih – bibliobus* [online]. Plzeň: www.plzen.cz komerční informační server pro Plzeň a Plzeňský kraj, 2007-11-18. [cit. 2008-05-10]. Dostupné z URL <<http://zpravodajstvi.plzen.cz/clanky/Plzenske-ulice-brazdi-novy-autobus-s-regaly-knih-bibliobus-3806>>.
- ❖ *Pokyn ke knihovním fondům*. Plzeň: Národní výbor města Plzně, odbor kultury, 1970. 1 s.
- ❖ POLAN, Bohumil. *Městská knihovna v Plzni*. Plzeň, 1946. 2s.
- ❖ *Řád Obecné knihovny Král. Města Plzně*. Plzeň: Kuratorium Obecní knihovny Král. Města Plzně, 1916. 5 s.
- ❖ *Status lidové knihovny v Plzni schválený usnesením rady městského národního výboru v Plzni ze dne 29. ledna 1960*. Plzeň: Národní výbor, 1960. 5s.
- ❖ ŠPOT, Josef. *Kapitoly o literární Plzni. Část třetí: Ředitelé Knihovny města Plzně – spisovatelé*. Plzeň: Knihovna města Plzně, 1981. 51 s.
- ❖ *Zpráva kuratoria obecné knihovny a lidové čítárny Král. Města Plzně za rok 1916*. Plzeň: Kuratorium obecné knihovny a lidové čítárny Král. Města Plzně, 1917. 7 s.
- ❖ *Zpráva o činnosti pojízdné knihovny I. za měsíc březen 1955*. Plzeň: Pojízdná knihovna při KLK Plzeň, 1955. 3 s.

- ❖ *Zpráva o činnosti pojízdné knihovny I. za měsíc duben 1955.* Plzeň: Pojízdná knihovna při KLK Plzeň, 1955. 3 s.
- ❖ *Zpráva o činnosti za měsíc duben.* Plzeň: Pojízdná knihovna číslo 2, 1955. 2 s.
- ❖ *Zpráva: o problémech a potížích při využití centrálního nákupu literatury pro veřejné knihovny za účelem doplňování jejich fondů.* Plzeň: Národní výbor města Plzně, odbor kultury, 1979. 2 s.

Seznam příloh:

Příloha 1: Listina zřizovací	- II -
Příloha 2: Knihovna města Plzně	- III -
Příloha 3: Ústřední knihovna pro dospělé	- IV -
Příloha 4: Ústřední knihovna pro děti a mládež	- IV -
Příloha 5: Hudební a internetová knihovna	- IV -
Příloha 6: Obvodní knihovna Lochotín	- IV -
Příloha 7: Nový bibliobus	- IV -
Příloha 8: Interiér nového bibliobusu	- IV -

Přílohy:

Příloha 1 - Listina zřizovací

Příloha 2 - Knihovna města Plzně

Příloha 3 - Ústřední knihovna pro dospělé

Příloha 4 - Ústřední knihovna pro děti a mládež

Příloha 5 - Hudební a internetová knihovna

Příloha 6 - Obvodní knihovna Lochotín

Příloha 7 - Nový bibliobus

Příloha 8 - Interiér nového bibliobusu

